

Úvodník:

Když jsem po prázdninách přijel do Ostravy, ptali se mě známí, jak jsem prožil léto, jakou dovolenou jsem absolvoval. Bývám obvykle mnohomluvný, ale tentokrát jsem uvolnil své místo všem těm Londýnům, Ukrajinám, obligátním Chorvatskům a kdoví, čemu všemu. Byl jsem doma, odpovídal jsem stroje a bylo mi přitom dobře. Byl jsem doma. Poznal jsem uječeného ptáka. Nevím, myslel jsem si na víc, ale byl to asi kos. Tutádadýdýdáda mi ale stačilo na to, abych každé ráno znova pokoušel své hlasivky. Naučil jsem se mu oponovat první dva takty. Pak bylo ticho. Po dlouhé odmlce spustil – a bylo to jinak, líp. Po celý zbytek prázdnin mě takto ráno „vítal“. A to bylo jenom mládě!

Na začátku září účastnil jsem se jako poslední host, pozdě a asi i hloupě, překladatelského semináře v Karlovicích. A tam si Tomáš Vašut pobývající jinak v Bukurešti na lektorském místě, povzdechl: „Asi se ten seminář bude muset nějak vyvíjet, asi to bude muset souviset s tím, co je tady, ale to až se vrátím.“ Bylo mi to známé a bylo mi to milé.

Tou dobou seděla Andrejka s Daliborem a jeho bratrem v karlovické hospodě u muzea. Mluvili spolu a měli z toho radost. Navíc Andrejka předtím vezla jistého staříčka z Podfatého do Karlovic, i když ten původně potřeboval do Karolinky. Ten se potom v té hospodě taky usadil a chtěl jí pořád něco objednávat, a tak byla Andrejka zase královna krytých hospodských dvorců. A to bylo dobře.

A tak, když se skrz Vítkovice dívám za kopce, kde je doma, tak se ale taky dívám před Vítkovice a vidím to jiné taky doma, které se zcela zřetelně chce přátelit s tím mým doma, jsem docela spokojený. A místo staříčků jsou tu starší paní, které, když člověk v tramvaji vystřelí a chce je pustit sednout, zatlačí je zpátky do sedadla neočekávanou silou se slovy: Já nebudu sedět. A to je taky dobře.

Časopis mají dělat přátelé, to jsi, Pavle, řekl ve Zlíně dobře. Musí to ale vyrůstat odсад, tos řekl, Dalibore, ve Snaze přesně; já neříkám k tomu nic, ale chcu, aby to tak bylo. Jsem totiž sobecký a bez Textů a přátel bylo by mi smutno. Jenom doufám, že v tom nejsem sám...

Jakub Chrobák

Obsah:

úvodník

Jakub Chrobák: ___2

poezie

Ivan Švanda: *** ___27

Marek Kvapil: *** ___31

próza

Jakub Chrobák: Zelený kostkovaný sešit ___4_7

Viktor Merta: Jogurt ___8_9

Jakub Grombář: Jogurt ___28_29

překlad

Roman Simić: Udělali jsme to, protože jsme museli ___10_13

Bogdan Widera: (haiku) ___21

Albert Kayper-Mensah: ___30

Dmitrij Kuymin: ___30

Michail Fajnerman: ___31

comics

Michal Jareš: ___16_17

rozhovor

Milan Orálek: Spříznění volbou (Rozhovor s Geoffreyem Chewem) ___23_26

jen tak

René Kočík: ___14_15

recenze

Jakub Grombář: Na železnici dějou se věci ___24_26

z archivu

Mojmír Trávníček: Profesor Karel Langer ___18_20

Kontaktní adresy:

Pavel Kotrla
Bystřička 267
756 24
tel.: 571 443 567
pkotrla@atlas.cz

Knihkupectví Malina
Dolní náměstí 344
755 01 Vsetín
tel.: 571 419 531
knihkup@vsnet.cz

TEXTY, literární čtvrtletník, číslo 38, ročník X., šéfredaktor: Pavel Kotrla, vydavatel: Knihkupectví Malina, redakce: Jiří Hrabal, Jakub Chrobák, René Kočík, Dalibor Malina, Milan Orálek, Martin Škabraha; registrace MK ČR E 13264, internetová adresa: <http://www.inext.cz/texty>
Nevyžádané texty nevracíme ani nelektorujeme.

JAKUB CHROBÁK

Zelený kostkovaný sešit

I

Za táhlých francouzských večerů rozehrávaly pablesky venkovních restaurací partitury úžasu na tvářích náhodně potkávaných kolemjdoucích a my kráčeli strassbourgským stmíváním po nábřeží k noci.

Už tam seděli. Muži nosící sandály podobného typu, které se rozpadaly pravidelně ve stejnou dobu na stejných místech. Dlouhé, jednoduše sešité kalhoty z lehké látky v krémových barvách, krátké košile jemně kostkované nebo úzký proužek. Občas slamák. Pili víno z bílých lahví a každý z nich byl pohroužen do svého jednotlivého světa tvořeného malým rádiem. V nepravidelných intervalech přeladovali stanici ne s výrazem dítěte málem vyplazujícího jazyk, ale s klidem radostného čtenáře otáčejícího list románu s jistotou, která ví, že pokračování zapsané na následující stránce stejně musí čekat na své znovustvoření. Jako dnes ale slyším rozmluvu, kterou jsme kolem nich bezostyšně vedli netušíce, že by některý z nich mohl rozumět:

„Co to poslouchají?“

„Zprávy s Tour de France, aspoň tady ten.“

„Bavilo by ta to, tak sedět, poslouchat?“

„Já nevím, asi ne. Ne furt.“

„Zeptej se ho...“

„Na co?“ řekl jsem, ale v té odpovědi se už tehdy zrcadlilo nejasné tušení...

Ta myšlenka nestačila doběhnout mou hlavou celá, když se asi čtyřicetiletý muž s klidem jakési naplánovanosti zvedl. Ještě předtím nechal doznít tón Armstrongova Wonderful world (jeho dnes slavnější jméno-vec právě vítězně dojel do cíle své první ze šesti Tour), pomalu se zvedl, láhev nechal dopadnout na chodník, předklonil se, položil rádio do zbytku vína stále ještě tekoucího z láhve (to všechno udělal dost pomalu na to, aby rádiu s výrazem tajemného bratrství cosi řekl) a prudce se zvedl; jako by povyskočil. Udělal to tak, že nás sice zpomalil, ale nezastavil. Když mě míjel, bylo cítit, že se každé ráno holí a pečlivě si upravuje zbytky kdysi hustých vlasů.

Trvalo pak deset let, než jsem se posadil do obecní hospody Lidový dům na Halenkově a v záhybu periferního vidění zahlédl torzo mé strassbourské vzpomínky, jak vpišuje a zase škrťá v bloku se zelenými kostkami. Ten pohled by mi zapadl, kdybych si zároveň nevybavil stejnou zaujatost, se kterou jsem sám vpišoval do podobných bloků. Než jsem si to ale všecko uvědomil, byl pryč.

Několik nocí jsem se pak převaloval na společné posteli po dědovi a každým nervnějším pohybem dráždil ženu. Tuto noc se přidalo i táhlé vytí. Byl úplněk. Ne jako kulisa, ale jako přebytečný efekt bořící klid, který se bude ráno před obchodem rozebírat a místní si budou při mé sebenevinnější otázce fukat na čelo, o co tím luftákem ide.

Za této noci se mi pořád vracela představa muže, který se sebral z poklidné existence ve francouzském Strassbourgu a odjel domů, aby tu v potrhaném vaťáku nosil zelený blok a zbytkem tužky do něj zapisoval svrchovaně (nejspíš) důležitou zprávu. Úpornost, se kterou odmítal brát na vědomí okolí! Neskrývaná radost! Převalovalo se to ve mně v otázce, kde se ve vesnických chlapcích deset roků před důchodem bere potřeba znamenat svůj život. (Otázka ta zdála se mi čistší než bílý, nepopsaný papír, a tak jsem k ránu usnul.)

II

„A dřevo udělá kdo?“

„Mami, včil ne,“ odpověděl jsem, ale stejně jsem to odložil a šel. Tuhý buk, když sa špatně trefí, to je po prdeli. Ale dnes to ide, tak, srovnat a: „Bude to dost?“ „No snáď ano.“ A zase mám klid. Je to jak ztupená pila v hlavě. Už to musím dokončit. Ale ne, toto je špatně; trhnutím oddělil list a pomalu s ním odcházel ke kamnům a hodil ho tam. „Dyť to bylo ono,“ a ruka se rychle spálila o dvířka a chtěla ten papír vytáhnout, ale byly to jen nečitelné doutnající zbytky. „Chceš, abysme vyhořeli?“ zlobila se maminka a dala mně takovou něžnú po dyni. „A co to tam furt spisuješ?“ chtěla otevřít můj blok. „Nech to,“ vykřikl jsem a hned mi to bylo protivné: „Promiň, ale to je enom moje.“ Odešla z pokoje.

Ztichlý, nehlučný dům se po mně plazil a obkružoval mě k nevydržení úzce. „Už byla

stará, nesmíš si to tak brát.“ Jenomže ono to nešlo. Věděl jsem, že to přijde. Peníze si na to chystala dvacet roků, je tu papír, na kterém je všechno, ale kdo to udělá? Já ju mám oblékat? Temu starému bachratému pohřebákovi Orgoníkovém to udělat nenechám, farář má jiné starosti. „Tož pod.“

A ten padesátiletý muž bral pomalu do rukou to bezvládné cosi, co už příliš krutě nesouviselo s maminkou. „Co tu blbneš? Tos měl nechat pohřebákovi, ukaž,“ starý hrobník zkušeným tahem nařezal šaty, pomaličku tělo oblékl a položil do hoblin rakve. „Není těch botů škoda?“ ptal se, ale pak pomalu nazouval krásné dámské boty na oteklé nohy a jednu po druhé je pietně pokládal do noh rakve.

„A včil nalej.“ Jak jsme tak seděli a mlčeli, Halenkovem táhl všecek ten ztracený čas, který jsem probláznil nad jakýmsi pitomým sešitem... „Neco ti ukážu,“ řekl jsem omluvně a vytahoval ten svůj zelený blok. „Běž s tím, já to nechcu. Stejný mám u sebe, eště po tatovi. Hrob, u něho křížek a datum. Abych věděl, kam můžem pochovávat. Na co by mně to bylo?“ „Ale to není to,“ „Já vím, co to je, též chodím do hospody. Buď to spal, nebo to daj mladému Surovcovi, či jak mu je, z Dinotice. Znáte se z Francie a aj on cosi spisuje.“ „A jak ho najdu?“ „Přijde na pohřeb, jeho staříčci byli susedi tvojí mamy.“

III

Když jsem se dozvěděl, že umřela stařenka Novosadová, uvědomil jsem si, že staříčkova epocha, kterou jsem miloval ve vyprávění těch gumákových chlapů, zmizela. Bylo to jako ještě jeden táhlý pochod za rozladěnou dechovkou a smrkovou rakví. Ale ve skutečnosti byly ty pohyby moc rychlé. Stařecké šoupání nelze nahradit. Všeci chlapi byli sice oholení a střízliví, jenže ženské šly s příliš viditelnou okázalostí rozloučení. Jakýsi přidržený pták zpíval navíc bolestně živoucí synkopová preludia tak nahlas, že přehlušil našlapovanou pietu. „Upřímnou soustrast,“ řekl jsem, ale stisk ruky byl jak chcíplá ryba. Jenže vrátit to už nešlo. A pryč.

V Lidáku nebyl ještě nikdo ze smutečných hostů, nechtěl jsem sedět sám a tak jsem si přisedl k faráři, který tu po obřadu pil svoje červené. Nečekal na nikoho, podobně jako já, a tak naše mlčení bylo slazené. „Ty

si Surovců?“ zeptal se mě můj známý pozůstalý. Když jsem si jej prohlížel (teď už pořádně) v ničem nepřipomínal toho strassbourgského klidného chlapa s rádiem. Byl sice také hladce oholený, ovšem na hlavě měl už jen pečlivě přichlípou přehazovačku, za ní svítila pokud možno spokojená pleš. „Poď na kalíška.“ Stáli jsme u pultu, objednával gořalku a neříkal nic. Jen jako by s každým dalším přibývalo v jeho očích slz, které ale netekly, i když to hrozilo každou vteřinou. „Stav sa zítra ke mně, bývám na kuželkách.“ „Přidu, a ešte raz, je mně to líto,“ tentokrát jsem si dal záležet, ruku jsem stiskl poctivě a podíval se zpříma do těch očí.

Když jsem druhý den přišel, nechápavě zíral. Pak si ale vzpomněl, pozval mě dál. „Sedni,“ a vytáhl kalíšky. Úsporně zařízený byt prozrazoval nedávno dobojovaný zápas. Hromady knih se začínaly usazovat v hrubě, ale bytelně sestavené knihovně, ve většině bytu byl pořádek a jen z koutů ještě vykukoval nesmírný, ale zkrocený neklid. Rozvykládal se o stařence, připomněl i Strassbourg; s hrůzou jsem zjistil, že si všechno pamatuje stejně jako já. Pak znova nalil. „Tak,“ začal a v tom hlase byla jakási definitivnost omluvy: „Tady v tom sešitě to všecko je, ale až venku,“ podal, spíš po mně hodil ten zelený kostkovaný blok. Abych neměl čas jej otvírat, zvedl gořalku. Ťukli jsme si a já vyšel ven. Věděl jsem, že cosi důležitého je ztraceno, ale možnost tím získaná byla závratná.

IV

Pozdě v noci, psi už tak nevyli, jsem blok otevřel. Byl to na desítkách stran zaznamenaný boj Jury Novosada s předložkami, čárkami, spojkami; mapa nezdarů kótovaná vytrhanými listy, na jejímž konci stálo:

V mihotavé záři
porcované luny
stojí dva milenci
a nevnímají
mihotavou záři
porcované luny.

Jakub Chrobák (1974) – publikoval v časopisech Tvar, Literární noviny, Host, Aluze. Patří k zakládajícím členům časopisu Texty, jehož je redaktorem. Žije v Ostravě a ve Vsetíně. Vydal básnickou sbírku „Až dopiju, tak zaplatím“ (2002).

VIKTOR MERTA

Jogurt

Ze všech lidí, co jich na náměstí bylo, si vybrala právě jeho. Zimní slunce poskakovalo z jedné kočičí hlavy na druhou a ona si vybrala šálou ošáleného a posmrkávajícího studenta. Její pohled lovce vyhledal ve stádu nejslabší kus. Zamířila k němu s namířenou propiskou.

„Můžu vás požádat...“

„No,“ popotáhl. Z kalhot vytáhl zmuchlaný papírový ubrousek (ruka se mu nejistě chvěla) a utřel si nos. Nebyl si jistý, jestli si nudli na nose ještě víc nerozmazal, a tak pořád šudlil tím papírovým ubrouskem, zatímco ona se ho pořád na něco ptala a on tiše odpovídal „ano“ nebo „ne“, „nevím“, občas zavrtěl hlavou sem a tam, aby navodil dojem, že usilovně přemýšlí (jenže nepřemýšlel, ale plně se soustředil na šudlání). Pak si byl konečně celkem jist čistotou svého nosu, ale nevěděl, kam s ubrouskem a tak ho šmudlal v ruce a cítil se blbě kvůli tomu, že neví, co s ním. A pořád odpovídal. Přišly se na něj podívat další dvě dívky, asi její kamarádky. Smály se a dívaly se jí přes rameno. „Tak co?“ ptaly se. Přešlapoval a šudlal. „Dobrý,“ odpověděla.

„Tak pojďte.“ Šel za ní poslušně jako psík. Trochu se snažil vtipkovat, ale ona, o krok před ním, ho asi neslyšela, anebo nechtěla reagovat. Ubrousek hodil do plechového odpadkáče. Zavedla ho do podloubí. Tam se zastavila a hledala klíče. Taky se zastavil a čekal. Zíral do země. Odemkla široká vrata a octli se v temné chodbě, rozdělené na dvě poloviny kovovou mříží. „Tak pojďte,“ pobídla ho, „nebojte se.“ Prošli chodbou, přeběhli betonový dvorek, pak šli nahoru po schodech a pak zase dolů. Otevřela prosklené dveře, na kterých byla nalepena tři červená písmena B A R. Pult, několik barových stoliček, pološero, nějaké osoby v rohu, které pozdravila a proutěná klec s dřevěným kanárkem visící ze stropu. Ale ani zde se kupodivu jejich cesta nekončila. „Pojďte,“ řekla mu zase. Stále byla o krok napřed. Zahnuli za roh.

„Odložte si.“ Sundal si bundu a šálu. Ona si taky sundala bundu a sedla si pěkně tvrovaným (trochu větším) pozadím za počí-

tač. On si sedl naproti ní. Potřeboval se zase vysmrkat, ale měl v živé paměti potíže s papírovým ubrouskem. Posmrkával. Cítil, jak mu čelo pomalu vlhne potem. Styděl se za své posmrkávání.

A teď začala ostrá palba otázek. Chtěla vědět všechno ohledně jeho názoru na jogurty DANONE. Popravdě jí řekl, že je moc nejjí, že jsou takové řídké a jejich chuť je taková mdlá. On že má raději ty Floriany nebo co to je, že ty jsou takové šťavnaté. Má rád prostě ty jogurty, do kterých, když se zapíchne lžička, tak zůstane stát. A takové DANONE rozhodně nejsou. Má rád, když může v jogurtu bagrovat, dělat v něm jámy, které se ihned nezasypou. Všechny jeho odpovědi přeměnila v písmenka á, bé, cé a ty pak zapisovala do počítače. Byla tím vyfukáváním roztomile zvažnělá. A on jí sděloval kolikrát týdně si kupuje jogurty a jestli bílé nebo ovocné. A jaký je v obchodech výběr jogurtů a jak se mu líbí obaly na jogurty. A jestli si myslí, že jsou jogurty zdravé. Na její otázky odpovídal, jak nejlépe dovedl a tak aby si nezahlavil se svým svědomím. A ona pečlivě, s výrazem největšího soustředění v obličeji vyfukávala do klávesnice á, bé, cé. A potom řekla: „Děkuji.“ Zamumlal: „Není zač,“ a oblékal si bundu. Zjistil, že se neošálil šálou, proto bundu zase sundal a ovázal si šálu kolem krku. Pak si zase oblékl bundu. „Tady máte za odměnu.“ Dostal Fidorku. Nevěděl, zda má panáčkovat nebo stačí říct jenom „děkuji“. „Nashledanou.“ Zpátky šel už sám. Cestu znal. V baru hlavou narazil do proutěné klece a dřevěný kanárek se rozhoupal.

Byl na náměstí. Oddechl si. Vytáhl papírový ubrousek a pořádně se vysmrkal. Slunce stále přeskakovalo z jedné kočičí hlavy na druhou a on chroupal Fidorku politou hořkou čokoládou.

 aluze

Revue pro literaturu, filozofii a jiné

*Adresa redakce:
Křížkovského 10, PS 207,
771 80 Olomouc
e-mail: redakce@aluze.cz
tel.: 585 631 159*

*poezie / próza / vzpomínky
rozhovor / studie / recenze
glosy / archiválie
<http://www.aluze.cz>*

UDĚLALI JSME TO, PROTOŽE JSME MUSELI

Roman Simić

Pršelo. Cesta byla křivolaká a vlhká, musel jet pomalu, aby je to nevyнесlo, aby nedostali smyk.

– Je ti zima? – zeptal se.

Neodpověděla mu, tvářila se, že spí.

Zesílil topení. Stmívalo se. Podél cesty nebyly domy, ovce, nic. Zatoužil po cigaretě. Byly vzadu, v bundě, u ní, přemýšlel nějakou chvíli.

– Podej mi cigarety.

Mlčela. Aniž by přestal upírat pohled na cestu, rukou zašátral po bundě.

– Nebudeš kouřit.

Pohlédne do zpětného zrcátka na její oči. Byly zavřené.

– Proč?

Neodpoví mu.

Sledoval, jak se na cestě před nimi vynořují a mizí zpřetrhané bílé čáry.

– Co je? – zeptá se.

Bylo slyšet jen skřípot stěračů po skle.

– Udělali jsme to, protože jsme museli – řekne.

– Jen jsem tě poprosila, abys nekouřil.

Zapne rádio. Autem se rozlehne –

– Prosím tě...

– Běž do...

Zajiskří před nimi ostrá červená světla. Cesta se zpomalí. Zrychlí.

Zatímco mlčeli, přemýšlel o nich. O mlčení, o Vanji. Ona byla vždycky ta, která povídala, poznal ji na ulici před telefonní budkou, mluvila tolik, že ho napadlo –

– Vzpomínáš si... – ale nechá toho.

Teď byla mezi nimi zeď, ta ledová hradba, kterou mohl cítit, která číhala ve zpětném zrcátku, v jejích zavřených očích, tam, kam se neodvažoval podívat. Napadne ho, že jsou ve filmu a že jedou v limuzíně oddělení neprůhledným tlustým sklem, které ani jeden z nich není schopen stáhnout.

– Možná jsme měli přespat v Záhřebu, mohl jsem zavolat Joškovi...

– Vyprávěla jsem ti, co se mi včera v noci zdálo? – promluvila. – Zdálo se mi, že jsme u moře a že lovíme škeble...

– Vyprávělas mi.

– Vylovili jsme plno škeblí, šneků a všeho možného a všechno bylo skvělé jako

Jel pomaleji. Projížděli nějakým sídlištěm. Na ulici nikdo nebyl.

– Tys řekl, že je v jedné škebli perla a zkoušeli jsme ji otevřít, ale nešlo to, pak jsi ji položil na mēlčinu, aby si myslela, že je na svobodě, a pak

V oknech domů podél cesty hořely svíčky, z některých visely zmoklé trojbarevné vlajky, některé z nich se téměř dotýkaly země.

– A když se otevřela, strčil jsi do ní nůž, otevřel ji a ukázal mi perlu, v ní, uvnitř, bylo to to nejhezčí, co jsem v životě viděla

– Vanjo...

– Pak jsme odešli z pláže a někoho potkali a on se nás ptal, co se stalo, a tys mu to řekl a když jsi mu chtěl ukázat perlu, nemohl jsi ji už najít, neměl jsi ji, ani v kapse, ztratila se nám po cestě

– Do prdele, přestaň už!

Zajel autem ke kraji a otočil se k ní.

– Copak jsem se tě hezky neptal...

– Ptal.

Z jejích zavřených očí –

Natáhne se k ní. Nemohl ji obejmout. Překážela mu sedadla.

– Lásko...

Zavzlykala, lehla si a zakryla si tvář rukama. Nic neslyšel. Dotkne se jejího kolena. Nechá ruku na něm.

– Vanjo...

Nevěděl, co by řekl. Díval se oknem, přes skla, která byla orosena vlhkým oranžovým světlem.

– Udělali jsme...

Připadne si hloupě. Zmlkne. Nakonec přes ni přehodí bundu, vytáhne potmě cigarety a dá si je do kapsy.

– Spi. Probudím tě, až dorazíme.

Sám sobě zazní dutě, bezmocně.

Napadne ho, jestli by neměl vylézt z auta, sednout si vedle ní a udělat něco.

– Jeď, prosím tě – řekla.

Když kolem nich projíždí nějaké auto, zatroubí a jemu dojde, že stojí na chodníku se zhasnutými světly. Nastartuje. Pocítí úlevu. Rozjede se. Nějakou chvíli se mu na volantě třásly ruce. Snaží se myslet jen na cestu, jet pozorně, ale rychleji. Podaří se mu to, uklidní se. Cítí, že nemá dost vzduchu. Stáhne okno, pak ho zavře. Ze zadního

sedadla bylo slyšet jen její hluboké dýchání. Nedokázal odhadnout, jestli spí. Pomyslí na ně, na několik posledních dní. Stalo se... Leccos se stalo, nechtěl na to myslet.

– Už to skončilo.

Na výjezdu ze sídliště se přehnali kolem obchodu, v jehož osvětlené výloze stála velká prezidentova podobizna s černou páskou. Pomyslí na Franju Tuđmana a sevře se mu žaludek. Byl mrtvý, definitivně, teď. Udržovali ho na přístrojích víc než měsíc a pak... kdo ví proč, z nějakého důvodu, právě v sobotu... Stalo se. Nestačil na to ani pomyslet, na Tuđmana, jenom když... Kdyby neumřel – myslel si – v Záhřebu by byli především a teď už by seděli doma, on, Vanja... Ale umřel. Byl mrtvý, vystavili ho, lidé se na něj přicházeli podívat, město vypadalo jako blázinec, přípravy, všechno se zastavilo, nic nefungovalo, nemohli přijít, domluvit si...

– Co se stalo s ostatními, kteří v ten den zemřeli? – zeptá se. – Jak je –

Za zády zaslechne vzdech a zadrží dech. Pocítí hořkost.

– A my –

Neměli ani rodiče, ani byt...

Mysleli si, že jdeme na pohřeb – případně mu to směšné, hnusné.

Přestalo pršet a on vypne stěrač. Už nějakou dobu projížděl hustým jehličnatým lesem. Jel stále rychleji a stále jistěji, jako kdyby jeho tělo ovládala nějaká neviditelná síla, a on se jí nevzpírá, protože ví, že všechno je zbytečné, že všechno je tak, jak má být. Napadne ho, že je chycen ve svém životě, a vyděsí se.

– Ven!

Všechno je černé! Potřeboval cigaretu.

Když po několika kilometrech uvidí na své straně cesty odpočívadlo, odbočí. Hlavou mu probíhaly nejrůznější myšlenky. Zastaví, tiše otevře dveře a vystoupí ven, bez bundy. Vanja spala. Bylo chladno, vzduch byl ostrý a nebe jasné. Nad ním se jako špendlíkové hlavičky mihotaly hvězdy. Zhluboka se nadechne, tak, že ho zabolí na plících. Vytáhne cigaretu, ale nezapálí ji. Tělo se mu třásl. Přejde k autu a podívá se na ni. Ležela schoulená, drobná, s rukama složenými na prsou. Obličej měla bledý, rty stisknuté, jako by ani ve snu nechtěla promluvit.

– Udělali jsme to. Protože jsme museli.
Pomyslí si

Když vcházel, v čekárně seděla nakrátko ostříhaná těhotná dívka s kroužkem v nose a listovala novinami. Pousmála se na ně. Usmíval se i lékař, z reproduktorů se ozývala relaxační hudba, chtěli, aby se člověk cítil lépe. Ale necítil. Zatouží ji políbit, obejmout. To její mlčení. Nemohl si vzpomenout, kdy a proč se –

Podívá se na nebe. Čekal, že spadne hvězda, ale ne. Bylo jich nespočet, ale jako naschvál, ani jedna se nehýbala. Jediné, co spatřil, bylo rychlé průsvitné světlo satelitu. Zapálí si. Vzpomene si, jak se jednou v zimě vraceli ze Záhřebu domů, byla noc, sněžilo, ona ležela na zadním sedadle a on jel pomalu, aby je to nevyneslo, aby nedostali smyk, a v jednom okamžiku, někde v lese, před něj vyběhla srna, srna na cestě pokryté sněhem, vzpomene si, srna, ptal se, kdo z nich dvou je na špatném místě, kolem se třpytil les, Měsíc, vypnul motor, díval se na srnu a ona se dívala na něj, nehýbala se a on tiše, aniž by přestal upírat pohled na cestu, zavolal na Vanju, aby ji viděla, jak je krásná, jak je živá, ale Vanja spala a on si uvědomí, že ji nikdy tolik nemiloval, nikoho v celém svém životě, jako tenkrát ji, zatímco spala, že ji tolik miloval, že ji nechtěl probudit, že ji tolik miloval, že nechá srnu, aby utekla, aby jí upláchla před očima, že ji uchová někdy pro příště, pro teď, pro ten polibek, pro všechno to, co se má stát.

Přeložil Jiří Hrabal.

Překlad vychází se svolením autora.

Roman Simić (1972) – chorvatský prozaik; narodil se v Zadaru, na Filozofické fakultě v Zagrebu vystudoval španělštinu a komparatistiku. Pracuje v Zagrebu jako nakladatelský redaktor, je též redaktorem literárního časopisu *Quorum* a hlavním pořadatelem Festivalu evropské povídky. Publikoval dvě povídkové sbírky: *Mjesto na kojem ćemo provesti noć* (*Místo, na němž strávíme noc*, 2000) a *U što se zaljubljujemo* (*Do čeho se zamilováváme*, 2005), z níž pochází i výše publikovaná povídka.

BRUNO HRABAL Z POLABSKÉHO DROHOBYČE

Je možné prožít život v jednom městě, a přitom ho třeba ani nenavštívit? Důvěrně znát jeho zvyky a nálady, bezpečně se orientovat v labyrintu jeho ulic, bulvárů i temných dvorků? Vědět vše o jeho obyvatelích, mít v něm tajnou lásku, na korzu přátelsky kývnout na místního blázna, za teplé srpnové noci si v susedově sadu potajmu cpát za tričko sladké hrušky, v krčmě, o jejíž existenci ví jen několik básníků a jiných škrabalů, si pochutnávat na černém pivu, jež dokáže zahltit plástve mlsných chuťových buněk sladkohořkým buketem prastarých dubových sudů, v nichž ve sklepích vytesaných hluboko do skály tekutý chléb uzrává v ryzí zlato o 12 karátech?

Je možné být živou součástí organismu města, které bylo, ale není a existuje již jen v paměti? Ve střední Evropě ano.

„Nejvíc se cítím doma tam, kde jsem ještě nikdy nebyl, kam mne ale zavedl Bruno Schulz ve svých Skořicových krámech. To je moje nejkrásnější město na světě, které už není, a tedy asi proto.“ Takto v *Rozhovoru sama se sebou* odpovídá Bohumil Hrabal na otázku... Bohumila Hrabala: „Jaká jsou vaše města, kde se cítíte doma?“ – „Vídeň, Budapešť, Lvov, Příbor, Budějovice, Mikulov... Drohobyč - od té doby, kdy jsem přečetl Skořicové krámy, jsem se tam odstěhoval a bydlím tam dodnes, i když jsem tam nikdy nebyl, ale co má být? Fikce je někdy dokonalejší a realističtější než sama skutečnost,“ pokračuje v interview, které v roce 1982 zařadil do knihy *Domácí úkoly z pilnosti*, český pábitel. Hle, jak silný inspirační proud, kterým se napáje!

Je to zvláštní spojení na ose Nymburk - Bohumil Hrabal - Bruno Schulz - Drohobyč. Mohlo ale v neklidném a tragickém, avšak zároveň vzrušujícím 20. století ve středoevropském terénu vzniknout jiné?

„Vždycky jsme měl rád židy, kamarádil jsem se spolužákem Karlem Šmolkou, jeho otec Hugo a manželka a dcera měli tak husté vlasy, skoro jim splývaly s obočím. A byli docela nepraktičtí, chudí, měli naši hospodu ve vesnici nad Nymburkem, skončili ale

všichni v plynu," píše Hrabal. – „V černý čtvrtek 19. listopadu 1942 zastřelil Bruna Schulze na ulici dvěma ranami do týlu gestapák Karl Günther," čteme o osudu polského prozaika, syna židovského obchodníka se střížním zbožím v haličském Drohobyči. Polabí a Halič: jedny emoce, jedna historie, jedna paměť.

O jméno - když ne o dílo - Bohumila Hrabala zavadí mnohokrát v životě nejen štamgasti pražské pivnice U Zlatého tygra, ale prakticky každý Čech. Literární poselství Bruna Schulze svět objevil v padesátých letech 20. století. Už nepřekvapí, že Schulzovo podivuhodné umění má určité analogie právě v Hrabalově (ale také Pavlově) próze. Otec jako animátor poetických scén v Schulzových povídkách připomíná tatínka Oty Pavla, poetika „plachého samotáře z Drohobyče" probleskuje nejvíce v Hrabalově trilogii Postřižiny, Krasosmutnění a Harlekýnovy miliony. V těchto třech knihách se „český prozaik vrátil do světa svého dětství v *městečku, kde se zastavil čas*. Patronem Hrabalova návratu byl Bruno Schulz," poznamenává překladatel Schulzova díla Otakar Bartoš. A skutečně. Dětský vypravěč tajemných dějů a mytických příběhů, kterého Hrabal uvádí na scénu v Krasosmutnění, jako by se díval očima chlapce pozorujícího ve Skořicových krámech reje a stíny na Krokodýlí ulici. Polabí a Halič: jedny emoce, jedna historie, jedna paměť.

A jakou příchuť měla „Halič" Bohumila Hrabala? „... hlavně za poledne července, srpna se vzduch vlnil a já jsem v Nymburce prožíval Halič, nevím, proč haličská židovská městečka, o kterých jsem četl, i náměstí mi připadala jako Drohobyč, když jsem cestoval Maďarskem, projížděl jsem zrovna takovými městečky, která měla tu samou strukturu jako městečka Slezska a Moravy, tak jsem vlastně nejen v Maďarsku, ale i v Polsku už jako student se cítil doma... Ono stačí si přečíst jednu třetinu příjmení v telefonním seznamu a hned se přijde na jinačí myšlenky..."

Drohobyč Bruna Schulze není. Nymburk Bohumila Hrabala není. Střední Evropa Bruna Schulze a Bohumila Hrabala není. Je paměť.

René Kočík

...PŘÁVĚ JSEM NAHMATAL NĚCO
MAZLAVÉHO, ALE SNAD TO JE
MÝDLO... JMENUJI SE
UMBERTO E. A
MOŽNĚ MĚ ZNÁTE
JAKO AUTORA
STUDIE
"STUPEŇ NARACE
U WELLMERA"

MOŽNĚ SE TAKÉ DIVÍTE, PROČ
JSEM DNES VE VANĚ, ALE
VÝSVĚTLENÍ JE PROSTĚ -

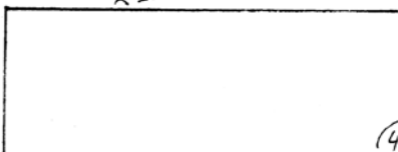
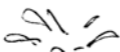

DOKAZUJI, ŽE MOJŽÍŠ DOKÁZAL
PŘEJÍT MOŘE SUCHOU NOHOU -
MOJE POKUSY JSOU ZATÍM JEN
VE VANĚ, ALE VÝSLEDKY
JIŽ STOJÍ ZA TO:

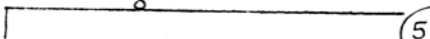

ŠRLOUCH

(4)

2 MINUTY...

(5)

... Stop! Zavolejte zase toho doktora, už to točíme po patnácté a pořád nic... Vypustte mu tu váhu, ať dotčíme ten záber, a jdeme na „OHNIVÝ KERŮ“... a sakna...

POKRAČOVÁNÍ PŘÍŠTĚ... (6)

PROFESOR KAREL LANGER

Mojmír Trávníček

Ukázka z připravované knihy esejů, vzpomínek, portrétů a vyznání Mojmíra Trávníčka, která vyjde na přelomu roku v nakladatelství Dalibora Maliny ve Vsetíně. Ukázka – projev k výtvarné výstavě profesora Karla Langra (1903–1998) v Památníku Antonína Strnadla v Novém Hrozenkově – připomíná všestranného umělce a etnologa, profesora Střední uměleckoprůmyslové školy v Brně, vynikajícího znalce, dokumentaristu a interpreta Valašska.

Kdykoli přijde řeč na pana profesora Langra, kdykoliv o něm čteme nebo na něho vzpomínáme, nelze si nevšimnout leonardovsky renesanční šíře jeho ducha, neobyčejné plodnosti jeho tvůrčí aktivity, rozmanitosti a rozsáhlosti jeho životního díla: pedagog, etnograf, kreslíř a grafik, designér, ilustrátor, loutkář, autor hraček, národopisný sběratel a dokumentarista, iniciátor a organizátor všemožných kulturních podniků včetně uměleckého průmyslu, nenapodobitelný vypravěč, spisovatel a publicista, přemýšlející nejen o pedagogických, uměleckých a národopisných problémech, ale o všech dimenzích života.

Ohlížíme-li se takto a třídíme jednotlivé stránky, vrstvy a roviny osobnosti, jako by se ztrácel, čím úplněji se snažíme dostat její šíři, obsáhlosti i hloubce. Jako bychom sestavovali spíše zadání pro kompjútr, jehož výstupem je úctyhodný monument. Ale sotva kdo z nás je vybaven encyklopedickým mozkiem a ne všichni jsme ochotni zabývat se teoretizováním a uměnovědnými výklady. Každý z nás však má lidské srdce. A srdcem nejlépe poznáváme, poučil nás Jakub Deml. Nejpřesněji, nejdůkladněji poznáváme v jednom soustředěném nasvícení, které nám skrze jediný detail, a třeba i okrajový, dovolí proniknout k nitru člověka a díla: tam, kde se tají zdroj jeho tvůrčí energie.

Tento přístup jsem zvolil, když na výstavě nabízíme pohled do nejintimnějších poloh umělecké práce čestného občana Nového Hrozenkova. Jak také využít až příliš stroze ohraničené prostorové možnosti této roubené stavby, kterou měl tak rád a která je také jeho památníkem? Shromáždili jsme – tj.: nejbližší pozůstalí pana profesora umožnili shromáždít ze svých osobních fon-

dů – ty nejkrásnější práce, jimiž zobrazil nej-
milejší lokality své a naší obce, jak ji zblízka a
důvěrně viděl a poznával v dlouhém běhu
svého života.

V těchto obrazech nejde o řešení vý-
tvárných problémů, nejde o objevování nebo
zkoumání nových postupů a technik, nejde
ani o umělecké soutěžení, o osobivou auto-
projekci, nejde o nic šokujícího, ba ani znepo-
kojivého a dráždivého. Autor tyto práce ni-
kdy nevystavoval, tvořil je pro své osobní
potěšení nebo uklidnění, z nejosobnější niter-
né potřeby a pro radost svých nejbližších.
Jde o prostý pohled lásky na milá místa.
Nejryzejším způsobem dá každý lásku naje-
vo tím, co umí nejlépe: krejčí oděvem, muzi-
kant písní, básník slovem, němý gestem,
výtvarník obrazem.

Dovolte mi v této chvíli malou odboč-
ku. Četl jsem nedávno, že Goethovu proslu-
lou básničku o růžičce v pláni, kterou jsme
se my staří a ještě starší učili za války v
němčině nazpaměť – a bylo to asi to nejcen-
nější, co nám němčina tehdy dala – nezhu-
debnil jen Schubert, jehož melodii jsme zpí-
vali, nýbrž byla dodnes zhudebněna asi dvěs-
tětřicetkrát, od některých skladatelů až v
pěti variantách. Prostá melodie Goethových
slov tím není vyčerpána a inspiruje další skla-
datele. – Muzikanti vědí, že ještě vícekrát
bylo v historii zhudebněno andělské pozdra-
vení Ave Maria. – Na stole mám čerstvý
výtisk brožury, v níž jistý autor tiskne pětá-
ctřicet vlastních variací překladů jediné Ver-
lainovy básně. – Všimněme si, že k těmto
zaníceně opakovaným pokusům o nové
uchopení a vyslovení něčeho pevně daného
dochází u těch nejprůzračnějších, notoricky
známých textů a jevů, v jejichž jádru působí
náboj neomylně zasahující srdce. Jen pro-
sté věci jsou plné a plnost je nevyčerpatelná.

Tyto myšlenky a analogie napadají,
když se zahledíme do obrazů a kreseb pro-
fesora Langra a poznáváme na nich znova a
opět věci rovněž zcela prosté: opakovaně
táž stavení, tytéž kopce, svahy a stráně,
kolem kterých sami denně chodíme a které
patrně budou útěšným pozadím poslední ži-
votní rekapitulace, bude-li nám dopřán klid-
ný poslední výdech a rozloučení se světem.

Rembrandt nebo náš Ludvík Kuba tak
svého času namalovali v životě nespočet
autoportrétů, které dohromady poskytnou ne-

nahraditelnou, závratnou výpověď o člověku. Profesor Langer byl pokorný dělník umění: nehleděl při výtvarné práci do zrcadla na sebe – stačil mu pohled z okna. Za dlouhá léta se ten pohled podivuhodně proměňoval. Mění se ostatně denně. Je jiný ve slunci léta a je jiný v dešti nebo za sněžení, je dokonce odlišný, jdou-li právě po cestě děti nebo vstupuje-li do prostoru jen a jen naše momentální opuštěnost, tesknoba a nevěle. Snad si ani nepovšimneme, že ta či ona dřevěnice na okraji se z pohledu vytratila, odešla, jako odcházejí z našeho obzoru blízcí lidé.

Tento všední život pulzuje na Langrových hrozenkovských obrázcích. Život je to, co máme rádi. Jímá nás nesmírná pohoda, srdečnost, láskyplná pozornost malířových linií a barev. Zelené bytosti, strnulé na stráni v podobě prehistorických menhirů, to je seno na ostrévkách. Huňatá baranice, nonšalantně posazená na zasněženou hlavu kopce, je les. A kouzelné bytosti, uhrančivé svou jednobarevností, jsou zauzlovaná dubiska, před kterými se mi bezděky vynořují dávno zapomenuté verše: „Ach strom, můj dóm, můj zpěv, můj nepřeložitelný idiom!“ Je jim těsno, ale ruka, která je uvěznila na papír, byla plná vnímavé solidarity.

Tyto obrazy nemají názvy, nemusely být pojmenovány. Jejich kolekce je prostě Nový Hrozenkov v srdci a očích profesora Langra. Nedopisovali jsme k nim adresy zobrazených končin a nevymýšleli dodatečné popisky, které jim nepřidělil jejich průvodce. Jsou pevně zakotveny v atmosféře Valašska. Pro zdůraznění jejich rodových vazeb je doprovázíme jen několika akordy z valašské poezie Ladislava Nezdařila, tvůrce stejně ryzího, který zemřel v roce smrti profesora Karla Langra: „Mám rád ten kraj a jeho zamýšlenost křivú...“

poezie • próza • kritiky • recenze

Křížova 3, 603 00 Brno
redakce.weles@centrum.cz
<http://www.weles.cz>

BOGDAN WIDERA

(haiku)

* * *

horkem jde pohřeb
najednou přerušil žal
čísi mobilní telefon

* * *

nad světly města
ohýnek cigarety
výš než láhev hvězd

* * *

na parkovišti
u věžáku se prodral
neúnavný pýr

* * *

znavené nebe
stlačilo ploché střechy
vysokých domů

* * *

nad prázdným pláckem
vítr nese kus novin
slova vzlétají

* * *

šedý městský kal
mezi reklamou u cesty
kvetou moruše

* * *

město usnulo
cestou domů opilec
zpívá do noci

(přeložil Libor Martinek)

Bogdan Widera, nar. 26. 6. 1947 v Katovicích, kde žije dodnes. Básník, prozaik, redaktor katovického kulturně-společenského měsíčníku *Śląsk*. Vzděláním psycholog. Svou tvorbu uveřejňoval v řadě polských literárních časopisů, v antologiích a almanaších, na vlnách polského rozhlasu. Obdržel několik polských literárních cen za prozaickou a básnickou tvorbu.

SPŘÍZNĚNÍ VOLBOU

Rozhovor s Geoffreyem Chewem

Potkali jsme se loni v létě na Vsetíně, během Valašského krpálu. Na anglický pozdrav odpověděl už postarší muž v tlustých brýlích česky a zcela bez akcentu. Profesor Geoffrey Chew z katedry muzikologie na Royal Holloway, University of London, v Jižní Africe narozený, v Londýně, Cambridgi a Manchesteru vystudovavší, hovoří totiž perfektně česky. A nejen to.

První otázka je nasnadě. Jak se přihodí, že se člověk narozený v Jihoafrické republice začne zajímat o tak exotickou zemi jako je Česko(-slovensko), o českou literaturu a hudbu a dokonce se kvůli tomu naučí česky?

Znáš titul *Wahlverwandtschaften* (*Spříznění volbou*)? Když vyrůstáš v zemi, kde jsou všechny zprávy ze sovětského bloku zcela potlačené, v zemi, která byla také dost totalitní, je zjišťovat něco o Československu trochu jako zkoumat odvrácenou stranu měsíce. Ovšem měsíce, na kterém se dá najít pár známých věcí... Takže ačkoli si to spříznění pro sebe zvolíš, je to přesto spříznění. (*So although you choose the affinities for yourself, they are affinities just the same.*)

A taky jsem měl učitele, kteří byli s Československem nějak spojeni: hudebního knihovníka Charlese Cudwortha v Cambridgi, který se zajímal o českou hudbu 18. století a byl tehdy patrně zamilovaný do jedné dámy v Českém hudebním fondu, Karla Brušáka (Nezvalova vrstevníka, který po válce učil v Anglii češtinu) a Hanse Redlicha, svého rakouského PhD školitele, který např. v roce 1927 napsal kritiku na německou premiéru *Lišky Bystroušky*... zkrátka dřívejší generaci lidí, kteří se o takové věci zajímali.

Jak vzpomínáš na svůj roční studijní pobyt v Československu na počátku 60. let?

Ze sociálního hlediska byla pro mě návštěva Československa jako bych se ocitl na odvrácené straně měsíce... pro návštěvníka ze Západu to byl naprostý kulturní šok. Cokoli jsi potřeboval, to sis musel vzít s sebou, protože jsi nemohl počítat s tím, že si to budeš moci koupit. Ale jinak – fantastické. Mohl jsem si lacino koupit nahrávky dra-

hé hudby, např. kompletní edici Bacha – vydaného současně v západním a východním Německu – za východoněmecké ceny, které byly neuvěřitelně nízké; nebo maďarskou edici Bartóka a samozřejmě česká vydání Janáčka či Dvořáka. A antikvariáty byly v ČR vždycky báječné, i když teď se to možná zhoršuje... Bylo mi líto, když jsem viděl, jak se některé z těch dobrých antikvariátů, (např. v Kaprově ulici na Starém městě pražském) zavírají a mění v turistické butiky, stejné jako v kterémkoli jiném evropském velkoměstě.

A pamatuji se, že jsem tehdy mluvil se staršími lidmi, kteří zažili první republiku a pak protektorát a kteří po válce čekali, že s nastolením komunismu přijde zlepšení. Vyprávěli mi o svém rozčarování, když začalo období stalinismu a všechny „neoficiální“ kontakty mezi Čechy a Západem byly přerušeny, a podle všeho se jim po tom zdálo dobré vidět v zemi v 60. letech i takového naivního a hloupého mladého západáka.

Co přesně učíš? Kolik toho tví studenti vědí o České republice a do jaké míry jsou pro ně informace o české hudbě, které jim předáváš, nové?

Učím dějiny a teorii hudby – a to zahrnuje i kurzy o české hudbě 20. století, hudbě na kroměřížském dvoře v 17. století, o Janáčkově atd. Studenti už předtím asi slyšeli nějakého Janáčka, Smetanu, Dvořáka, Martinů, ale pochybuji, že by o české hudbě věděli něco víc. Je ale pravděpodobné, že už navštívili Českou republiku (samozřejmě hlavně Prahu) jako turisté. A kromě toho každý rok na naší katedře studuje několik Čechů v rámci studijní výměny.

Vím, že máš velmi rád Janáčka. Dokážeš vysvětlit odkud pramení jeho popularita v zahraničí? Vidíš nějaký markantní rozdíl mezi způsobem, jakým jsou jeho opery inscenovány a hrány v cizině a tím, jak se to dělá u nás?

Janáček nebyl v cizině populární vždy. V Anglii se první provedení (20. a 30. léta) uskutečnila díky zápalu několika jednotlivců, zvláště Sira Henryho Wooda, který uváděl mnoho současné hudby na Promenádních koncertech, tehdy dokonce Janáčka a Vítězslava Nováka. Potom jedna ztřeštěná Angličanka, Rosa Newmarchová, napsala slavnou knihu o české hudbě a uspořádala v Anglii koncerty – ve 20. letech také pozva-

la do Anglie Janáčka. Podobní lidé byli i ve Francii, jako třeba Daniel Muller, který napsal o Janáčkově knihu. Ale běžní návštěvníci koncertů, stejně pitomí v Anglii jako kdekoli jinde, považovali jeho hudbu za dost těžkou; vzpomínám si, že se mi za studií zdála jeho *Mše glagolská* opravdu neobvyklá. Dnes, po Mackerrasových provedeních, jsou tu skoro všechny Janáčkovy opery součástí mezinárodního repertoáru, jsou k dispozici na CD atd., a není těžké na Janáčka přilákat obecnost. (Zda je stejně snadné naplnit kvůli němu koncertní sál v Brně, to je jiná otázka a odpověď na ni neznám.)

Loni v prosinci Ti vyšla v Tvaru poměrně rozsáhlá kritika nové knihy Milana Kundery Můj Janáček. Mohl bys pro ty, kdo tvůj text nečetli, shrnout své názory na tuto publikaci?

Kunderova nová kniha je ve skutečnosti spojením tří zcela samostatných textů. Prvním z nich je kapitola z jeho francouzsky psané knihy *Les testaments trahis*, druhým je úvod k *Lišce Bystroušce*, který Kundera napsal pro pařížskou operu, a třetí text je přepisem rozhovoru pořázeného nedávno s Českým rozhlasem. Všechny však mají v podstatě stejné téma: nebezpečí, hrozící kterémukoli umělci, kterémukoli géniovi, že ho jeho příliš nadšení stoupenec „budou milovat až k smrti“ – že zredukují jeho dílo na sentimentální kýč. *Zrazené testamenty* nabízejí mnoho příkladů z literatury i z hudby. Tak např. Kafkovi zle posloužil jeho epigonský stoupenec Max Brod: podle Kundery proměnil Kafku v sádrového svatého. Příklady, které Kundera uvádí pro Janáčka, jsou většinou ty starší: tak např. Janáček byl příliš zdivadelněn (a tím pádem proměněn v kýč) reorchestrací *Její pastorkyně* Karlem Kovářovicem. Moje recenze se snažila přispět k určité vyváženosti, za prvé užitím novějších příkladů reinterpretace Janáčkových děl a za druhé uvedením dvou či tří případů, kdy podle mého názoru reinterpretace Janáčkově prospěla místo uškodila. (Jedním takovým je např. anglický překlad *Zápisníku zmizelého* Ozefa Kaldy, pořázený irským básníkem Seamusem Heaneyem, který je myslím půvabnou a citlivou verzí dost problematického textu a který Janáčkovu hudbu opravdu posiluje.)

Jak se Ti jeví úroveň současných českých operních inscenací? Je opravdu tak mizerná, jak se někdy říká?

Problém s operou kdekoli spočívá v tom, že si na sebe nikdy nemůže vydělat a stojí přitom, má-li se udělat dobře, obrovské peníze. Je to endemický problém a existuje od okamžiku, kdy byla opera v 17. století vynalezena. Pro ČR je opravdu velká potíž v tom, že špičkový zpěváci a orchestrální hudebníci mohou v zahraničí dostat větší plat. Z toho plyne, že se musejí dělat kompromisy a nákladné inscenace nejsou možné. Myslím, že je skvělé, že někteří vrcholní zahraniční režiséři a dirigenti zůstávají věrní ČR a poskytují jí své služby **„pretty much free“**. Vzpoměl bych *Vojáka a tanečnici* Bohuslava Martinů (operu, která nikdy nebude uvedena mimo ČR) v režii Davida Pountneyho, na Mackerasovo dirigování českých oper nebo **„for that matter“** na Christophera Hogwooda, který dirigoval starou hudbu na kurzech ve Valticích. České republice se nějak daří cizince okouzlit... A lokální inscenace nejsou v žádném případě „mizerné“, ačkoli snad mají tendenci být poněkud konzervativní.

Myslíš si, že opera je mrtvý žánr? Sdílíš názor Petra Hapky, že skládat dnes opery je jako jezdit na starých velocipedech?

Ne, nesouhlasím. Myslím, že krize opery nastala ve 30. letech a teď jsme se posunuli do další éry. (Tehdy vznikla otázka, jak operu zdnešnit, a odpovědi byly takové věci jako zachycení moderního života - scény na nádražích, hotelích, rozvodové scény místo milostných apod. Myslím, že je trošku anachronické dělat si s tímhle vším pořád starosti.) Ovšem, člověk by neměl nutně očekávat, že moderní opery budou jako Verdi, Puccini nebo i Janáček. Snad by české publikum mělo vidět některé z nejzajímavějších současných oper: *Le grand macabre* Gyorgy Ligetiho, *Three Sisters* Petera Eotvose (radikální přepis Čechova), či „for that matter“ snad i něco od Phillipa Glasse nebo *The Cave* Steva Reicha, s videoefekty, předtočeným materiálem, atd.

Ale někdo může tvrdit (mí přátelé na katedře muzikologie v Brně to tvrdí), že místo, které měla opera v české společnosti v 19. století, převzal dnes muzikál. Je jistě pravda, že politické implikace opery jsou dnes slabší, než bývaly. A spojíme-li si to s náklady

na operu, pak možná není až tak překvapivé, že lidé nechtějí, aby byla opera dotována.

Nechci ovšem útočit na Petra Hapku, jehož chytré a kultivované písničky jsou mnohem lepší než některé z jejich protějšků v Anglii. Kdybych byl skladatelem oper, snažil bych se ho přimět ke spolupráci...

Posloucháš také „neklasickou“ českou hudbu?

Ano, snažím se, jak jen to jde. Miluji Hanu Hegerovou (vzpomínám si, že během několika měsíců, kdy jsem učil v Německu, jsem ustavičně poslouchal jedno její CD) a z folkové muziky mám obzvláště rád Jarmilu Šulákovou.

Sleduješ současnou českou poezii a prózu? Koho z ní rád čteš?

Ano, nejčerstvější informace se dovídám v semináři české (a také slovenské) literatury, který v Londýně pořádá každý čtvrtek Robert Pynsent. Koho bych tu měl zmínit? No, samozřejmě alespoň Jáchyma Topola a Miloše Urbana...

Jak vypadají Pynsentovy semináře?

Tyto semináře probíhají už léta. Každý týden jedna skupina předloží referát o nějakém románu, básnické sbírce atd., a pak se hodinu nebo dvě diskutuje. Výběr četby se rok od roku mění, ale obvykle se jde o něco z moderní české a slovenské literatury (moderní znamená publikovaný téhož roku – výběr je dost aktuální). Někdy přijedou čeští autoři, někdy lidé z ambasády. Mimochodem, je zábavné, kdo v Londýně českou literaturu studuje – lidé z Itálie, Španělska, Dánska, Francie, Bulharska... a také z České a Slovenské republiky.

Má poslední otázka se nemůže netýkat Vsetína, kde jsme se loni v létě seznámili a kde také vycházejí Texty. Prý se ti město líbilo natolik, že jsi kvůli tomu dokonce zmeškal konferenci muzikologů v Praze...

Je to skvělé místo. Osobité město, a s půvabným okolím... Ano, je pravda, že jsem se na tu muzikologickou konferenci v Praze nedostal, **„but there will always be more of those“**.

*Děkuji za rozhovor
Milan Orálek*

OBRÁCENÁ STRANA MĚSÍCE

<http://www.obracena-strana-mesice.cz/>

IVAN ŠVANDA

V horách I

V horách mlha padá

Očima zlýma
vítr noc provívá

(...a vlhne
kamení na lukách)

Již laně větří
– prudce odběhnou

(pak náhle ticho
– ticho náhlé...)

V horách V

V hovách stavení vlhké
vlhké

Tiché chladné vody
plynou

...a vlhne
kamení na lukách

(Kamení přines
– ruce ohřejem sobě)

Chladné máš
milá
pousmání...

Taková tichá voda

Tolikrát ke dnu stržen
tolikrát u dna držen
tolikrát ostrými kameny drásán
a on si jásá

on si jásá
a on si zpívá
a on se na ni obdivně dívá
a ještě říká
ještě si šeptá:

Taková tichá voda.....

JAKUB GROMBÍŘ

Sběratelovo věno

Pojďte dál, mladý muži, posadte se do toho antigravitačního křesla. Já vím, ono to vlastně s křeslem nemá nic společného, ale já mu tak pořád říkám, my narození ve dvacátém století se těžko zbavujeme starých zvyků. Ale pohodlné je, to se musí uznat.

Vidím, že vám na té věci opravdu záleží, když jste přišel za mnou; lidi z vaší generace už málokdy něco vyřizují osobně. Jsem rád, že máte zájem o moji dceru zrovna vy, mladý a úspěšný člověk z kybersenzorického showbusinessu (vidíte, zase mi utekl jeden archaismus, ale co se dá dělat, starého psa novým kouskům nenaučíš – i když toho umělého samozřejmě ano). Je to od vás sympatické, že se chcete ženit i v době klonování, když se navíc dá za měsíční výplatu pořídit sexuální android s desetiletou zárukou. No, nic ve zlém, každý máme nějaké ty atavismy. Je samozřejmé, že se zajímáte o naši finanční situaci. Jak už jsem vás ujistil, nemusíte si v tomto směru dělat starosti. Vysvětlím proč.

Asi si říkáte, že moc kreditu nemám, když se místo zaměstnání věnuji svému výzkumu. Chci totiž napsat dějiny naší ekonomické reformy. Dědeček mi kdysi vyprávěl, jak to začínalo a řeknu vám, jako děcko jsem to přímo hltal, bylo to napínavější než někdejší akční filmy. Ale už pochybuji, že se konce reformy dožiju. Nejsem sice tak starý, všechny orgány mám ještě svoje, ale kdoví... Rodinu jsem ale zajistil, protože jsem v pravý čas investoval.

Možná si ze školy ještě něco pamatujete o takzvané literatuře. Však víte, doba kamenná, železná, papírová a tak dál. Nechci vás nudit detaily – já jsem absolvoval bohemistiku rok před tím, než ji zrušili, ale pro vás to je španělská vesnice. Vidíte, pořád se mi pletou ta stará přísloví, i když ze samotného Španělska toho už moc nezbývá. K věci, váš čas je drahý. Na přelomu století bylo jasné, že s knížkama je utrum. To máte jako dneska s internetem – když se mohou informace šířit přes čip přímo do nervových vláken, tak už jenom pár zoufalců ztrácí čas čuměním na monitor. Lidi přestali číst, ale z jakési setrvačnosti se pořád ještě psalo. Většinou

ty věci nestály za nic a vydávaly se v nákladech pár set výtisků, které stejně zůstávaly ležet ve skladech. A právě proto jsem zavětril (zase takový přežitek ještě z doby, kdy měli lidé ostřejší smysly) jako jeden z posledních čtenářů šanci.

Jak víte, největší problém dnešního lidstva je boj proti nudě. Od nalezení léku na AIDS je to nejsmrtelnější choroba. A jedním z řešení je takzvané sběratelství. Znamky nebo mince (víte, co to původně bylo?) se nepoužívají už přes sto let, ale někteří lidé jich mají doma tisíce a jsou ochotní zaplatit cokoliv za další. A čím vzácnější, tedy v čím nižší emisi vyšla, tím je taková známka dražší. Chápete? Podobně jsem to udělal s knížkama. Vykoupil jsem všechny zásoby v knihovně, kterou zrovna rušili. V naší aglomeraci mimochodem stála v místech, kde je dnes kosmodrom.

Na světě je celá řada bláznů, kteří nevědí, co s penězi. Jeden člověk na Himálajských ostrovech vydražil knížku od tehdy nejčtenějšího českého spisovatele (jeho jméno vám ovšem nic neřekne) za stotisícinásobek původní ceny. Teď zoufale shání jistou básnickou sbírku, vydanou vlastním nákladem v padesáti exemplářích. Jejího autora budete znát, protože shodou okolností jeho vnuk předloni vyhrál mistrovství světa v raketoplánovém sprintu. Mám ji tady v hyperprostorovém sejfu a čekám, až zvýší nabídku, zatím je to okolo miliardy. Nikdo z těch sběratelů to samozřejmě nechte, je to pro ně jen způsob uložení kapitálu. Numismatici přece taky nechodili s těmi mincemi na nákup. Objevují se samozřejmě pokusy knihy falšovat, ale taková kniha prošla ve své době rukama jenom pár lidem – tiskaři, redaktori, knihkupci – od každého máme vzorky DNA a není problém ověřit si jejich stopy na každém kusu, který se objeví na trhu. Knihy už nejsou potřeba, dneska vám, pokud máte zájem, za půlhodinku na operačním stole implantují do mozkových buněk celé dílo Dostojevského. Ale dá se na nich, jako na každé starožitnosti, ohromně vydělat. Z toho vidíte, že sňatku s mojí dcerou nic nebrání. A to mi pořád všichni říkali, že knížky mě neuživí. Abychom z toho vyvodili nějaké poučení, jak tomu bylo dřív zvykem: nepohrdejte žádným povoláním, protože nevíte, z čeho nakonec zbohatnete.

ALBERT KAYPER-MENSAH

Kráva ke snídani

V šest hodin
mě nutíš
abych zabil krávu
na tvoji snídani
tady se mnou.

Jak velké zvíře
budeš potřebovat
na svůj oběd
ve dvanáct hodin?

Pouliční kenkey

Buď rozumný,
člověče, buď
rozumný.

V pouličním spěchu
utrhl sis kus
špinavého kenkeye, napůl
sněženého.

Teď stojíš uprostřed
procházejícího davu
a nepřestáváš se ptát.

*(Kenkey – šiška ze ztuhlé kukuřičné
kaše, ghanské národní jídlo)*

Albert Kayper-Mensah (1923), ghanský básník a dramatik, autor sbírky veršů **Temný poutník** a v Německu vydané studie **Afrika očima svých spisovatelů**.

DMITRIJ KUZMIN

* * *

Mladí a překrásní,
ve stejných sandálcích,
se stejnými snubními prstýnky,
o závod luští křížovky,
ona si tu svoji podložila kabelkou
a on zas roztrhaným svazkem Victora Huga.
Musím vystupovat.
Už se nedozvím,
kdo z nich vyhrál.

Dmitrij Kuzmin (1968), básník, kritik, překladatel, vůdčí osobnost literárního sdružení Babylon, za zásluhy o ruskou literaturu dostal roku 2000 Cenu Andreje Bělého

MICHAIL FAJNERMAN

DĚTSTVÍ

Sedmého června,
zase jet na tábor,
kolik slz,
kolik slz.

* * *

Řekl jsem,
že jsem odchoval vraní mládě,
ale ve skutečnosti umřelo.
Co může být horší
než takové trápení? – umřelo tiše,
smířeno s osudem.

Michail Fajnerman (1946-2003), průkopník ruského haiku a významná osobnost neoficiální kultury. Žil v Zavidově u Moskvy a pracoval jako promítač na zdravotnické škole, překládal z angličtiny a hebrejštiny, studoval východní náboženské systémy.

Předchozí verše přeložil Jakub Grombář

MAREK KVAPIL

* * *

A někdy
i v ulicích města
mezi všemi těmi lidmi
zjeví se anděl
až zatrne u srdce

* * *

Zas koukám do ticha
pokoje svého
a zlehounka dýchám
bych nesplašil anděly
na stěnách kolem
a v okenních rámech
zažloutlých časem

* * *

My znavení poutníci
po cestách naděje
pokorně trháme
okvětní lístky
vlídného smutku

